

Χένρυ Μίλλερ, *Ο Κολοσσός του Μαρουσιού*, μετάφρασις Ανδρέα Καραντώνη (εκδόσεις Γαλαξία, Αθήνα 1970) πρώτη αγγλική έκδοση Νέα Υόρκη 1941. Απόσπασμα 2ο

... Η μαεστρία στα μεγάλα πράγματα έρχεται από τα μηδαμινά, το μικρό ταξίδι είναι για τον δειλό τόσο φοβερό όσο ένα μεγάλο ταξίδι για τον τολμηρό. Τα ταξίδια γίνονται μέσα μας, και τα πιο τυχοδιωκτικά, δεν είναι ανάγκη να το πούμε, πως γίνονται χωρίς να το κουνήσης από τη θέση σου. Μα το νόημα του ταξιδιού μπορεί να ξεφτίση, να πεθάνη. Είναι τυχοδιώκτες που φτάνουν στις πιο απόμακρες γωνιές της γης, σέρνοντας σ' ένα άγονο τέρμα ένα ζωντανό κουφάρι. Η γη είναι γεμάτη από τυχοδιωκτικά πνεύματα που σπέρνουν πάνω της τον θάνατο. Αυτές είναι οι ψυχές που θέλοντας να κατακτήσουν γεμίζουν με διχόνοια και αμάχη τον κόσμο.

... Την ώρα που liaζόμουν σαν σαύρα πάνω στα σκαλοπάτια του αμφιθέατρου, μούρθε η ιδέα να στείλω ένα μήνυμα χαράς στους φίλους μου. Συλλογίστηκα ιδιαίτερα τους φίλους μου τους ψυχαναλυτές. Έγραψα τρεις κάρτες, μία στη Γαλλία, μία στην Αγγλία και μία στην Αμερική. Τους προσκαλούσα ευγενικά μα επίμονα αυτούς τους τσακισμένους τσαρλατάνους να παρατήσουν τη δουλειά τους και νάρθουν για θεραπεία στην Επίδαυρο. Κ' οι τρεις τους είχαν τρομερή ανάγκη να γιατρευτούν – σωτήρες που ήταν ανίκανοι να σώσουν τους εαυτούς τους.

Ο ένας απ' αυτούς αυτοκτόνησε πριν καν λάβη την κάρτα μου, ο άλλος πέθανε με ραγισμένη καρδιά λίγο μετά αφού πήρε την κάρτα, ο τρίτος μ' απάντησε λιγόλογα πως με ζηλεύει και θάθελε νάχη το θάρρος να παρατήσει τη δουλειά του. Παντού ο ψυχαναλυτής μάχεται έναν απελπισμένο αγώνα. Για κάθε υποκείμενο που ξαναβάζει στο ρεύμα της ζωής, «προσαρμοσμένο», όπως το χαρακτηρίζει, άλλοι δώδεκα βγαίνουν άχρηστοι... Ποτέ δε θα υπάρχουν αρκετοί ψυχαναλυτές, όσο και γρήγορα να τους ετοιμάζουμε. Ένας λιγόχρονος πόλεμος φτάνει για να χαλάση τη δουλειά που χρειάστηκε αιώνες να γίνη. Βέβαια η χειρουργική θα κάνη καινούργια βήματα, αν και είναι δύσκολο κανείς να δη τι αξία έχουν όλ' αυτά. Πρέπει ν' αλλάξη όλος ο τρόπος της ζωής. Δεν χρειαζόμαστε καλύτερα χειρουργικά μέσα, χρειαζόμαστε μιά καλύτερη ζωή. Αν όλοι οι χειρουργοί, όλοι οι ψυχαναλυτές, όλα τα γιατροδάκια μπορούσαν να πάψουν να δουλεύουν και να μαζευτούν μέσα στο κύπελλο της Επιδαύρου, αν μπορούσαν να συζητήσουν ειρηνικά και ήρεμα την άμεση δραστική ανάγκη της ανθρωπότητας γενικά, η απάντηση θα βρισκόταν γρήγορα και θα ήταν ομόφωνη: ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ. Μια παγκόσμια επανάσταση από πάνω μέχρι κάτω, σε κάθε χώρα, σε κάθε τάξη, σε κάθε γωνιά της συνείδησης. Η μάχη δεν είναι ενάντια στην αρρώστια, η αρρώστια δεν είναι παρά υποπροϊόν. Ο εχθρός του ανθρώπου δεν είναι τα μικρόβια, αλλά ο ίδιος ο άνθρωπος, η περιφάνειά του, οι προκαταλήψεις του, η βλακεία του, η αποκοτιά του. Δεν υπάρχει τάξη που νάχη μπολιαστή, κανένα σύστημα δεν φέρνει πανάκεια. Κάθε ένας μόνος του πρέπει να ξεσηκωθή ενάντια στον τρόπο που ζούμε και που δεν είναι δικός μας. Για να πετύχη το ξεσήκωμα, πρέπει να έχη συνέχεια και να είναι αδιάσπαστο. Δεν φτάνει να γκρεμίσουμε κυβερνήσεις, αφέντες, τυράννους, πρέπει κανείς να διώξη τις δικές του τις ιδέες για

το καλό και το κακό, το σωστό και το λαθεμένο, το δίκαιο και το άδικο. Πρέπει να παρατήσουμε τα δυσκολοκατακτημένα χαρακώματα που σκάσαμε εμείς οι ίδιοι και να βγούμε έξω στ' ανοιχτά, να παραδώσουμε τα όπλα μας, τα αγαθά μας, τα δίκια μας σαν άτομα, την τάξη μας, τα έθνη μας, τους λαούς μας. Ένα δισεκατομμύριο ανθρώπων που ζητάν την ειρήνη δεν μπορούν να σκλαβωθούν.

... Σκλαβώσαμε τους εαυτούς μας με την ίδια μας μικρόπρεπη και στενή αντίληψη για τη ζωή. Είναι ένδοξο να δώσεις τη ζωή σου σ' ένα σκοπό, μα οι πεθαμένοι δεν κάνουν τίποτα πια. Η ζωή μας ζητά να δώσουμε κάτι παραπάνω –πνεύμα, ψυχή, νοημοσύνη, καλή θέληση. Η φύση είναι πάντα έτοιμη να γεμίσει τ' αδειανά που αφήνει ο θάνατος, μα η φύση δεν μπορεί να μας προμηθεύσει τη νοημοσύνη, τη θέληση, τη φαντασία να κατακτήσουμε τις δυνάμεις του θανάτου. Η φύση διορθώνει και αποκαθιστά, αυτό είναι όλο. Χρέος του ανθρώπου είναι να ξεριζώσει το ανθρωποκτόνο ένστικτο, ατέλειωτο στις εκδηλώσεις του και στις διακλαδώσεις του. Είναι ανώφελο να παρακαλάμε τον Θεό, όσο είναι μάταιο να αντιστεκόμαστε στην βία με τη βία. Κάθε μάχη είναι ένα παντρολόγημα μέσα σε αίμα κι αγωνία, κάθε πόλεμος είναι μια ήττα για το ανθρώπινο πνεύμα. Ο πόλεμος είναι μια διακήρυξη σε δραματικό στυλ για τις ψεύτικες, ρηχές, απατηλές συγκρούσεις που συμβαίνουν παντού, ακόμα και τις λεγόμενες ειρηνικές μέρες. Κάθε άνθρωπος συνεισφέρει και κάτι για να μην σταματήσει αυτό το μακελλειό, ακόμα κ' εκείνοι που φαίνονται να στέκουν παράμερα. Είμαστε όλοι μας μπλεγμένοι, όλοι συμμετέχουμε θέλοντας και μη. Η γη είναι η δημιουργία μας και πρέπει να γευτούμε τους καρπούς της. Όσο αρνιόμαστε να σκεφτούμε με τους όρους «παγκόσμιο καλό», «παγκόσμια τάξη», «παγκόσμια ειρήνη», θ' αλληλοσκοτωνόμαστε και θα προδονόμαστε. Κι αυτό θα συνεχιστεί ως την Τελευταία Κρίση. Τίποτα δεν μπορεί να φέρη έναν καινούργιο, καλύτερο κόσμο, παρά μόνο η επιθυμία γι' αυτόν. Ο άνθρωπος σκοτώνει από φόβο – και ο φόβος είναι Λερναία Ύδρα. Μια κι αρχίσουμε να μακελλεύουμε, δεν υπάρχει τέλος. Μία αιωνιότητα δεν φτάνει για να εξολοθρευτεί τους δαίμονες που μας τυραννάν. Ποιος τους έβαλε εκεί τους δαιμόνους; Για δαύτο πρέπει ο καθένας να ρωτήσει τον εαυτό του. Ας ψάξει κάθε άνθρωπος την καρδιά του. Ούτε ο Θεός ούτε ο Διάβολος έχουν καμιά ευθύνη, κι ασφαλώς όχι αυτά τα γελοία τέρατα σαν τον Χίτλερ, τον Μουσσολίνι, τον Στάλιν και άλλους. Ασφαλώς ούτε και τα σκιάχτρα σαν τον Καθολικισμό, την Κεφαλαιοκρατία, τον Κομμουνισμό. Ποιός έβαλε τους δαίμονες εκεί μέσα στην καρδιά μας για να μας τυραννούν; Πρώτης τάξεως το ρώτημα, κι αν ο μόνος τρόπος για να βρης απάντηση είναι να πας στην Επίδαυρο, τότε σε εξορκίζω μια και καλή να παρατήσεις το κάθε τι και να πας εκεί – αμέσως.

Στην Ελλάδα έχει κανείς την πεποίθηση πως η ιδιοφυία είναι το κανονικό κι όχι η μετριότητα. Καμιά χώρα δεν έβγαλε, σε αναλογία με τους αριθμούς, τόσες μεγαλοφυΐες όσο η Ελλάδα. Μέσα σ' έναν αιώνα μόνο αυτή η μικρή χώρα χάρισε στον κόσμο σχεδόν πεντακόσιες μεγαλοφυΐες. Η τέχνη της, που αρχίζει εδώ και πενήντα αιώνες, είναι αιώνια και ασύγκριτη. Το τοπίο μένει το πιο ικανοποιητικό, το πιο θαυμάσιο που μπορεί να μας προσφέρει η γη. Οι άνθρωποι αυτού του μικρού κόσμου ζούνε αρμονικά με το φυσικό περιβάλλον τους, γεμίζοντάς το με θεούς που

ήταν αληθινοί και που ζούσαν στενά δεμένοι μαζί τους. Ο ελληνικός κόσμος είναι το πιο χτυπητό παράδειγμα στο συνταίριασμα της σκέψης και της πράξης. Εξακολουθεί ακόμα και σήμερα, αν και τα στοιχεία του έχουν από καιρό σκορπίσει.

Η εικόνα της Ελλάδας, όσο και νάχη σβήσει, μένει σαν πρωτότυπο του θαύματος πούγινε από το ανθρώπινο πνεύμα. Ένας ολόκληρος λαός, όπως μαρτυράνε τ' απομεινάρια των όσων έχει κάνει, ανέβηκε σ' ένα σημείο που κανείς δεν είχε φτάσει μέχρι τότε. Ήταν θαύμα. Και είναι ακόμα. Το έργο της μεγαλοφυΐας (κι ο άνθρωπος δεν αξίζει τίποτα, αν δεν είναι μεγαλοφυΐα) είναι να κρατά το θαύμα ζωντανό, να ζη πάντα μέσα στο θαύμα, να κάνη το θαύμα ακόμα πιο θαυμαστό, να μην αφοσιωθή πουθενά, μα να ζη μονάχα θαυμαστά, να σκέπτεται θαυμαστά, να πεθαίνη θαυμαστά. Δεν έχει σημασία πόσα έχουν καταστραφή, φτάνει να διασωθή το σπέρμα του θαύματος. Το συναντάς στην Επίδαυρο και ποτίζεσαι με το άπιαστο κατάλοιπο της θαυμαστής ώθησης του ανθρώπινου πνεύματος. Σε πλημμυρίζει σαν τον αφρό από ένα πελώριο κύμα που επιτέλους έσπασε στη μακρινή ακρογιαλιά.

Σήμερα η προσοχή μας συγκεντρώνεται στα ανεξάντλητα πλούτη του φυσικού σύμπαντος. Πρέπει να συγκεντρώσουμε τη σκέψη μας σ' αυτό το σίγουρο γεγονός, γιατί ποτέ άλλοτε ο άνθρωπος δεν ρήμαξε και δεν κατέστρεψε σ' αυτό το βαθμό, όσο στις μέρες μας. Κ' έτσι εύκολα ξεχνάμε πως και στο πνεύμα υπάρχουν ανεξάντλητα πλούτη, πως εκεί κανένα κέρδος δεν πάει χαμένο. Σαν βρίσκεσαι στην Επίδαυρο, το ξέρεις πως αυτό είναι αλήθεια. Μπορεί ο κόσμος να λυγίση και να σπάση με την κακία και το πείσμα, μα εδώ, δεν έχει σημασία πόσους σίφουνες ξεσηκώνουν τα πάθη μας, υπάρχει μια περιοχή ειρήνης και ηρεμίας, καθαρά κατασταλαγμένη κληρονομιά των περασμένων, που δεν έχει ολότελα χαθή.